
RECENZJA KSIĄŻKI MARZENNY ANNY WERESY „SYSTEMY INNOWACYJNE WE WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARCE ŚWIATOWEJ”¹

Współczesny etap rozwoju gospodarki światowej określany jest często jako gospodarka oparta na wiedzy (GOW). Jej rozprzestrzenienie się jest w największej mierze związane z globalizacją i stymulującymi ją czynnikami. Podobnie jak globalizacja, która nie ma charakteru globalnego (czasami mówi się o semiglobalizacji), również GOW nie obejmuje całego świata ani nawet jego większej części, a ogranicza się w zasadzie do krajów najwyżej rozwiniętych. Jeśli jednak przyjąć, że od globalizacji nie ma odwrotu, to również nie ma odwrotu od GOW i jej rozwoju jakościowego, tj. przechodzenia na coraz wyższe etapy, oraz rozwoju geograficznego, czyli obejmowania coraz większej liczby krajów i regionów.

Najważniejszym elementem GOW są innowacje. Istnieje wiele definicji innowacji, ale wydaje się, że ich ujęcie, cytowane przez Autorkę, w ślad za OECD, jako wdrożenie nowego lub udoskonalonego produktu, nowej metody marketingowej lub organizacyjnej, wydaje się najlepiej oddawać istotę rzeczy. Współcześnie jednak odchodzi się od postrzegania innowacji jako pojedynczego zdarzenia na rzecz systemowego ich ujęcia. Aspekty podmiotowe (innowator) i przedmiotowe (technika, marketing, organizacja) są uzupełniane o kategorię instytucji – jako sfery regulacji działalności – oraz o czynniki otoczenia, które mogą mieć wpływ na powstanie innowacji.

Książka Marzeny Anny Weresy dobrze wpisuje się w ten nowoczesny nurt badań nad innowacjami, a cechujące ją systemowe podejście zostało zapowiedziane już w tytule pracy. Podjęta przez nią problematyka jest niezwykle aktualna i niesłychanie ważna. Z tego, że innowacje są warunkiem *sine qua non* dalszego rozwoju, zdają sobie sprawę kraje i regiony pozostające pod presją konkurencji przedsiębiorstwa, a także ugrupowania integracyjne. Ogromne środki pomocy strukturalnej Unii Europejskiej przeznaczone są na ten cel w krajach członkowskich, w tym w Polsce. Inną rzeczą jest, że efektywność ich wykorzystania nie jest zadowalająca, co wiąże się także z brakiem odpowiedniej wiedzy o procesach innowacyjnych. Dlatego książkę Weresy należy powitać nie tylko jako ważny wkład w rozwój naukowego poznania systemów innowacji, ale także jako źródło wiedzy o nich, przydatne dla polityków, praktyków gospodarczych i naukowców tworzących i modyfikujących

---

¹ M.A. Weresa, *Systemy innowacyjne we współczesnej gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 352.

krajowe i regionalne systemy innowacyjne oraz dla innowatorów w przedsiębiorstwach. Niewątpliwie będzie ona także przydatna w procesie kształcenia akademickiego dla studentów kierunków międzynarodowych stosunków gospodarczych, regionalistyki i zarządzania. Jak dotąd, w polskim piśmiennictwie ekonomicznym jest stosunkowo niewiele prac poświęconych innowacjom – co stanowi odbicie niskiego stopnia innowacyjności przedsiębiorstw w Polsce i faktu, że regionalne strategie innowacyjne zostały opracowane przez urzędy marszałkowskie w poszczególnych województwach dopiero kilka lat temu, a ich wdrożenie łagodnie można ocenić jako wysoce niewystarczające. Książka Weresy wypełnia zatem lukę nie tylko w sensie ilościowym, ale i jakościowym, ponieważ dostarcza kompleksowe opracowanie różnych systemów innowacyjnych, związków pomiędzy nimi, ich uwarunkowań i przemian, jakie dokonywały się w ostatnich kilkunastu latach. Jest to ujęcie *up to day*, ponieważ Autorka uwzględnia także wydarzenia, które miały (mają) miejsce w drugim dziesięcioleciu XXI wieku, czyli te, które dokonują się na naszych oczach, a które mogą wpływać na kształtowanie się systemów innowacyjnych.

Praca ma charakter teoretyczno-praktyczny, a Autorka formułuje dwa jej cele. Celem teoretycznym jest próba zintegrowania różnych koncepcji systemów innowacji, ocena wzajemnych zależności i sprzężeń pomiędzy systemami narodowymi, regionalnymi, branżowymi i technologicznymi oraz opracowanie jednej spójnej taksonomii różnych typów systemów innowacyjnych. Natomiast celem praktycznym jest identyfikacja tendencji rozwoju różnych typów systemów innowacji we współczesnej gospodarce światowej, opracowanie metodyki ich oceny i porównanie oraz wskazanie kluczowych elementów, które zadecydowały o bieżącej pozycji innowacyjnej krajów, regionów i branż. Cele te zostały prawidłowo sformułowane; są bardzo ambitne i świadczą o naturze Autorki – skłonnej do podejmowania wielkich wyzwań. Należy z góry zaznaczyć, że zostały one w pełni zrealizowane w recenzowanej pracy. Wysoko należy ocenić także przyjętą przez Autorkę metodę pracy. Największe znaczenie miało wspomniane już podejście systemowe do badanego zjawiska, wykorzystanie w szerokim zakresie analizy porównawczej, syntezy różnych podejść teoretycznych i modelowych, klasyfikacji, analizy statystycznej i jednolitej taksonomii dla różnych systemów innowacyjnych (narodowych, regionalnych, technologicznych, branżowych). Natomiast za pewien mankament pracy należy uznać brak we wstępie wyraźnie sformułowanej podstawowej tezy badawczej (tez pomocniczych), a w zakończeniu stwierdzenia o jej weryfikacji lub falsyfikacji za pomocą zawartych w pracy argumentów.

Dużą zaletą książki jest jej struktura. Jest ona prosta, przejrzysta, logiczna i kompleksowa. Można byłoby się zastanowić, czy nie należy analizy poszczególnych systemów innowacyjnych poprzedzić rozdziałem traktującym ogólnie o innowacjach (teorie innowacji). Sądzę jednak, że podejście, które kieruje czytelnika od razu *in medias res*, jest w tym przypadku bardziej właściwe, m.in. ze względu na objętość pracy.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Rozdziały 1-3 poświęcone zostały poszczególnym systemom innowacji. W pierwszym rozdziale Autorka zaprezentowała

różne koncepcje narodowych systemów innowacji (NSI). Na tej podstawie sformułowała pojęcie NSI, które zastosowała przy porównaniu różnych narodowych strategii innowacji funkcjonujących we współczesnej gospodarce światowej. Analiza objęła kilkadziesiąt NSI, które zostały podzielone na grupy o podobnych cechach według typologii opracowanej metodą hierarchicznej analizy skupień. Przyjęta metoda pozwoliła na wskazanie determinant sukcesów NSI.

Podobną metodą badawczą Autorka zastosowała w następnym rozdziale, w którym zajęła się regionalnymi systemami innowacyjnymi (RSI), a mianowicie opracowała typologię regionalnych systemów innowacji i ją wykorzystała do analizy porównawczej kilkunastu regionów o różnych RSI. Celem tego była identyfikacja najlepszych rozwiązań z punktu widzenia efektywności wdrażanych RSI.

Biorąc pod uwagę kryterium różnych rodzajów działalności gospodarczej Autorka wyodrębniła technologiczne i branżowe strategie innowacji i poświęciła im trzeci rozdział pracy. Konsekwentnie stosując metodę analizy porównawczej, scharakteryzowała ich funkcjonowanie w różnych krajach. Szczegółowej analizie poddała system technologiczny ICT, co można traktować jako interesujące i ważne studium przypadku.

Ostatni, czwarty rozdział pracy poświęcony jest nowym aspektom funkcjonowania systemów innowacji we współczesnej gospodarce światowej. Autorka bierze pod uwagę zmianę znaczenia procesów innowacyjnych dla współczesnego wzrostu gospodarczego i konkurencyjności, a także sposobu ich analizy, redefiniuje czynniki wzrostu gospodarczego, uwzględnia rozwój teorii międzynarodowej konkurencji oraz wpływ globalizacji i światowego kryzysu finansowego lat 2007-2009. Istotną wartością dodaną tego rozdziału jest oryginalne opracowanie przez Autorkę jednolitej taksonomii systemów innowacji, ujmującej łącznie systemy narodowe, regionalne, technologiczne i branżowe.

Podsumowując recenzję, stwierdzam, że książka Marzenny Anny Weresy jest w pełni dojrzałym opracowaniem niezwykle ważnego problemu – z punktu widzenia zarówno teorii ekonomii, jak i praktyki gospodarczej, jaką są systemy innowacji. Jej kompleksowości nie podważa pominięcie faktu formułowania się nowego typu systemu innowacji, który można byłoby nazwać integracyjnym i którego prekursorem jest Unia Europejska. Jest to jednak zjawisko *in statu nascendi* i trudno przewidzieć, jakie przyjmie kształty, zwłaszcza w kontekście obecnego kryzysu politycznego UE.

Wśród dotychczasowych publikacji na temat innowacji książka Weresy zajmuje pierwszorzędne miejsce i utrwała pozycję Autorki jako wybitnego znawcy problemu.

prof. dr hab. Jan Rymarczyk